

Vanin:

Slikar.

*Včerkat Milček barva in riše
cerkvice, hribčke in hiše.
Pri tem hvali se: »Naj ne misli nikar
nikdo, da nisem dober slikar!«*

*Nekega dne sestri Bredici pravi:
»Slikal te bom, tu sem se postavil!«
Vzame spiničnik, barve, skodelico vode, papir
in z delom prične: »Zdaj, sestrice, mir!«*

*Bredica potrpežljivo stoji,
Milček slika in se pri tem drži
resno in modro... Pozneje že jezno in na jok:
delo nikakor ne gre mu od rok...*

*»Ah, bom na sliki lepa,« je Bredica čakala,
ko je videla jo — je vroče zaplakala.
Slika raztrgana je na koščkov sto,
sestrica se na bratca jezi hudo.*

*Toda še zmerom Milček barva in riše —
to, kar zna: cerkvice, hribčke in hiše.
Ko pa odraste, ko vse večji bo,
prav gotovo naslika tudi Bredico!*



Venceslav Winkler:

O pozabljeni lestvi in zlatih cekinih.

Šel je poljanski pastir za vas, zabredel v polje in stopil v gozd do Vrtače: tam je osupnil. Noge so se mu zašibile, nenadoma se je zrušil na kolena in zastrmel v čudo prečudno: med smrekami je slonela lestev, neznansko je bila lepa in vzpenjala se je čez drevje, rasla daleč navzgor in izginjala nekje v oblakih.

»Nebesa so se odprla!« je zajecljal pastir. Ko je pa videl, da se nič ne zgane, da veje veter kot navadno in da sedajo ptiči brezskrbno na lestev, se je strahoma dvignil in se približal. Nalahko je potipal kline in še bolj zmajal z glavo, pa ga je zaskrbelo, kaj bodo rekli gospod župan. Obrnil se je in jo ucvrl proti vasi, kakor bi kuril za njim.

Poljanci so se razburili, ko so slišali o lestvi; hiteli so v Vrtačo, kričali in nastal je pravi direndaj. Vsakdo je hotel biti prvi, kakor bi se bali, da bo čudovita stvar zdaj zdaj izginila. Pustili so vse in tekli, tekli. Drug drugemu so stopali na noge. Pred vsemi pa je šel pastir, a zadnji je bil policaj z bridko sabljo, kakor je to že navada. Pri Vrtači so se zasopli ustavili in se zagledali nekam v nebo, nato so vsi začeli otipavati lestev. Nekateri so bili prepričani, da če je nebeška, mora biti tudi zlata. Globoko v srcu so že natihome ugibali, kdaj bi se neopaženi približali in izdrli vsaj tri, štiri zlate kline. Moj Bog, to bi bilo celo premoženje! Toda župan, ki je bil debel, se je le stežka preril skozi vaščane, nataknil je naočnike in ugotovil, da je lestev iz povsem navadnega lesa. Razočaranje se je lotilo ljudi in nekaj jih je takoj odšlo, češ kaj

bi z nebeško lestvijo, če ni zlata. Toda župan je bil učen gospod in je rekel, da se je treba potolažiti. In ljudje so bili poslušni, potolažili so se in čakali.

Zdaj so hoteli uganiti, kam vodi lestev. No, vsekakor v nebesa. Treba se je bilo prepričati. Župan je iskal človeka, ki bi se napotil navzgor, si vse ogledal in potem prišel pravit, kako je s stvarjo. Pa nihče ni imel časa, nekaterim se je zdelo predač, mogoče se ne bi mogli vrniti do večera, ponoči je pa že tako bolje, če je človek pod streho. Drugi so tožili, da so betezni, da ne morejo nikamor več, če bi pa bili zdravi, bi gotovo šli. Nazadnje se je župan ujezil, dal je poklicati pastirja in ga zapodil po lestvi navzgor. Pastir se je kisal, pravil je, da ni prav nič pripravljen in da še kosil ni, a ga niso poslušali, iskali so palice in mu grozili, češ zakaj te pa plačujemo! Počasi je pastir izginil nekje v oblakih in Poljanci z županom vred so postali dobre volje, posedli so pod smreke in se začeli pogovarjati. Da bi lestev vodila naravnost v nebesa, tega niso mogli verjeti, lestev kar ni bila prava, morala bi biti zlata in lepša. Pa kaj bi tudi z nebesi, so si mislili, vsakdo bi ne mogel gor in nič bi ne imeli od tega. Zato so prav modro preudarili, da se pride tod nekam v deveto deželo, kjer je doma bogastvo in sreča. In že so začeli sanjati, kako bi se odpravili tja. V tem se je pa že začel vračati pastir. Skočili so na noge in ga hrepeneče čakali. Bolj in bolj se je bližal in ko je prišel na zemljo, jim je razložil:

»Dolgo sem plezal, prav do vrha se pa nisem upal. Videl sem velika vrata in line, a sem se bal, da bi me ne zapodili, in sem se ustavil in poslušal petje in godbo. Kako pa naj grem v nebesa takole strgan in umazan!«

Ljudje kar niso mogli verjeti bedastemu pastirju, majali so z glavami in mu grozili s pestmi. Pastir je skomignil z rameni in se umaknil, češ verjemite ali pa ne. Župan je pa hotel napraviti red in je ukazal, da morajo prostor okoli lestve ograditi, da ne bi prišli tatovi in je odnesli. Brž so nanosili lesa in napravili ograjo in tudi otrokom so prepovedali, naj se ne igrajo v Vrtači, Bog ve, kaj se vse lahko zgodi.

Vendar se niso mogli popolnoma potolažiti. Iz sosednjih vasi, kamor se je že raznesla novica o čudni lestvi, so prihajali ljudje in si ogledovali ograjo in lestev, kolikor se je je pač lahko videlo. Zdaj je prišlo Poljancem na misel, da bi se dalo nekaj zaslužiti. Dali so v časnike oglase, da so našli čudežno nebeško lestev, razposlali so slike po vsem širnem svetu, a ni prišlo Bog ve koliko ljudi. Videlo se je, da svet vsej tej stvari ne verjame dosti. No, saj se tudi sami niso dali prepričati, da vodi lestev v nebesa.

*

Prišel je pa na Poljano cigan s harmoniko in iskal prenočišča. V vse hiše je stopil, povsod so ga oblažali in ga zapodili naprej. Tudi župan ga je odklonil, že zaradi tujskega prometa. Kaj pa bodo rekli gospôda, ki pridejo včasih v vas, če se bo med hišami potepal pravi pravcati cigan! Revežu so se skoraj solzile črne oči, no, dan je bil še zadosti lep in se je napotil proti Vrtači. Najprej je legel za ograjo, ker je bil utrujen, nato ga je obšla radovednost, zavezal si je harmoniko na hrbtu in kot divja mačka preplezal ograjo.

»Glej no, tu se bo pa že prišlo na nekake svisli,« si je mislil, ko je ugledal lestev. Nič ni pomišljal, napotil se je naravnost navzgor. Harmonika mu je opletala po hrbtu, smejal se je, vse mu je bilo nekako novo in nepoznano, večer je rasel čez dobrave, doline so tonile v senco, sem in tja so se še bleščale bele ceste in tudi vasi so se še svetile. Lezel je navkreber, da so ga začele že noge boleti, a še vedno ni prišel do konca. Zemlja pod njim je ugašala v nerazločno ravnino, začel se je ozirati po oblakih, a ni našel nič takega, kar bi ga zanimalo. Kmalu se je pa zasvetila nad njim prečudna zarja in bolj in bolj se ji je bližal, dokler ni naposled stopil naravnost vanjo.

Ves se je bleščal od luči in ugledal je široka vrata, ki so peljala v velik prostor kakor kako mesto. Blizu vrat je bilo vse polno lin, iskal je, da bi videl kak obraz, a ni bilo nikogar. Zlezel je prav na stopnice in si mislil:

»Kar tu bom počakal, bo že prišel kdo, sam tako ne vem ne kod ne kam.«

Vzel je harmoniko s hrbta in jo raztegnil. Začudil se je, odkod je dobila tak glas. Nič več ni hreščala kot druge dni, jasno in čisto je pela, zdaj tiho, otožno, zdaj spet veselo, kakor je ni bil vajen doslej. Pesem se je lovila med linami, trepetala pred vrati in odmevala nekam daleč nad oblake. Cigan se je zamislil in povedal v pesmi vse, kar ni doslej pravil nikomur drugemu, o vročih poletjih in belih cestah, o mrzlih zimah, o burji in vetru, o šotorih, kjer prezebajo v deževnih dneh, vse, prav vse.

Pesem je zbudila nekoga v notranjosti in ko se je za trenutek oddahnil in prenehal ter se ozrl k vratom, je ugledal v linah vse polno srčkanih obrazov, ki so ga sočutno opazovali. Odkril se jim je in jih poprosil po svoje:

»Dajte, gospoda žlahtna, košček kruha ciganu lačnemu, otec mi je umrl, tovariše sem izgubil, usmilite se me!«

Koj se je začulo onstran vrat neko prerekanje, vrata so se počasi odprla, siv mož je pogledal skozi nje in nezaupno dejal:

»Pa si prave vere? Daj, pokrižaj se, kakor te je mati učila!«

Cigan se je pokrižal dvakrat in še v tretje in je dobil skledo prežganke, suhih hrušk in dva kosa kruha. Oči so se mu zasvetile, brž je sedel in začel jesti. Angelci so ga gledali iz lin in ugibali, da mora biti strašno lačen, da toliko poje. Ko je pa končal, so ga poprosili, naj jim spet zaigra.

»Zdaj pa žel!« je dejal cigan, si obrisal z rokavom usta in spet prijel harmoniko. Angelci so poslušali in se niti dihali niso upali. Tudi sveti Peter je začel prikimavati s sivo brado, zmeraj bolj se mu je mehčalo strogo lice in naposled je vzel velik rdeč robec in si obrisal solze.

Ko je cigan končal, so ga vprašali za plačilo. Izgovoril si je to, da bi njegova harmonika vedno tako pela kot tu pred vrati, zraven pa še vrečo zlatih cekinov, a takih posebne sorte, ki bi se lahko, kadar bi sam hotel, izpremenili v listje.

»Kaj pa boš s tem?« je vprašal sveti Peter, ki se je bal, da ne bi cigan napravil kake neumnosti.

»Eh, nekaj starih računov moram plačati!« je dejal navihani godec.

Dali so mu vrečo zaželenih cekinov, kaj so pa hoteli, cigan se jim je lepo priklonil in naročil, naj pozdravijo vso njegovo žlahto v nebesih, nato se je vrnil na zemljo. Bilo je že svetlo jutro in komaj je stopil v Vrtači na tla, je izginila lestev, kakor bi jo nekdo potegnil nekam v zrak. Ciganu je bilo za trenutek žal, rad bi šel še kdaj igrat pred nebeška vrata, nato se je spomnil na cekine in se potolažil.

Odšel je na Poljano in spotoma trosil po tleh cekine in vabil ljudi, naj jih pobirajo. Poljanci so mislili, da se mu je zmešalo, toda cekini so bili pravi, pobirali so jih in se topli zanje. Cigan je šel skozi vas in pri vsakem koraku je spustil na tla svetel cekin. Nastal je vrišč, še župan je pozabil,



da je župan, in se je pehal za denarjem, in policaj je odložil sabljo in se prerival v gneči, zakaj vsi Poljanci so bili že od nekdaj nori na denar. Lovili so se za cekini, trgali drug drugemu obleko in se obdelovali s pestmi. Končno je ciganu zmanjkalo denarja, zadovoljno se je ozrl po raztrganih, razmršenih in okrvavljenih ljudeh in jim še razložil, kje je dobil denar.



Nekateri najpožrešnejši so takoj tekli v Vrtačo gledat in so prestrašeni prišli praviti, da ni več nebeške lestve. Druge pa to vse skupaj ni zanimalo, skrili so se v hiše in preštevali cekine. Vsi so jih imeli, gospodarji in hlapci, možje in žene, otroci in starci. Pokladali so jih na kupčke in se veselili njihovega bleska in zvenka. Ves dan so jih gledali in vsakdo je ugibal, koliko jih je neki nabral sosed in mu je bil nevoščljiv. Preden so šli spat, so jih skrili v usnjate mošnjčke, take kakor so jih nosili v starih časih, ko je bilo pri ljudeh še več denarja. Cekine so skrili v mošnjčke, mošnjčke pa v skrinje. Vso noč so sanjali o samih cekinih.

Ko so zjutraj vstali, so šli takoj gledat svoje bogastvo. Toda kako so se prestrašili: cekini so se spremenili v suho listje! Na Poljani je nastalo javkanje, kakor ga ni bilo od stvarjenja sveta. Župan je razbil naočnike, policaj je zlomil sabljo, vsi so pa kleli nič kako.

Na griču pred vasjo je pa igral cigan in srce se mu je smejalo...

